

dersøge mulighederne for et samarbejde mellem landegrupperne vedrørende visse af de emner, der dækkes af industrilanden langsigtede energisamarbejde, herunder især udvikling af alternative energikilder og forskning i nye energikilder med henblik på at aflaste udnyttelsen af producentlandenes utømmelige olieklæder, således at disse kan få en længere levetid, end det ellers ville være tilfældet. Her skulle der være muligheder for et konstruktivt samarbejde, f. eks. i form af trekantarrangementer, hvor man kombinerer de nuværende producentlandes kapital med industrilanden tekniske know-how i bestræbelser på at forøge energiproduktionen i de olieforbrugende udviklingslande.

For det andet må det forudses, at man under dialogen før eller siden giver sig i kast med det centrale emne: mængder og priser for olieforbruget. Før i tiden forhandlede de internationale olieselskaber mængder og priser med producentlandene. Energikrisen gjorde en ende herpå, og i dag fastsætter producentlandenes myndigheder ensidigt produktionsmængder og leveringspriser. Forbrugerlandene har på kort sigt ikke store muligheder for at få væsentlig direkte indflydelse på disse beslutninger. Spørgsmålet er, hvorledes der på længere sigt kan etableres en bedre balance, således at forbrugerlandene ikke for stedse skal være underkastet ensidige beslutninger om mængder og priser fra producentlandenes side.

Et beslutsomt gennemført langsigtet energisamarbejde mellem forbrugerlandene af det ovenfor omtalte indhold vil kunne bidrage til en ændring af udbuds- og efterspørgselsforholdene på det internationale energimarked, som tjener det nævnte formål. Endvidere må man under dialogen se, om der er basis for at etablere arrangementer mel-

lem producent- og forbrugerlande, som kan føre i retning af mere stabile og ordnede forhold på det internationale energimarked.

Etableringen af nord-syd dialogens energikommission er under alle omstændigheder et interessant forsøg, fordi den udgør et forum for multilaterale drøftelser om energiproblemerne, som ikke hidtil er blevet behandlet i de eksisterende internationale fora. Man skal ikke forvente hurtige iøjnefaldende resultater, men det er vigtigt, at man her for alvor får undersøgt mulighederne for at etablere brede, varige samarbejdsrelationer mellem producentlande, industrilande og olieforbrugende udviklingslande.

Ole Karup Pedersen :

Først vil jeg gerne pege på en begrænsning i selve den måde, som vi her behandler hele konferencens tema – International økonomisk stabilitet – på. Som det fremgår allerede af Niels Thygesens oplæg, har vi inddelt verden i 3 store regioner: OECD-landene, OPEC-landene og de ikke-olieproducerende udviklingslande. På den måde udelukker vi – hvad Niels Thygesen også selv gør opmærksom på – alle de lande, der skiftevis kaldes socialistiske, overgangssamfund eller lande med ikke-markedsdirigeret økonomi. Der kan godt argumenteres for det rimelige heri, men derved har vi truffet det valg at anskue den markedsdirigerede internationale økonomi som et lukket system, inden for hvilket der formodes at kunne opnås stabilitet uden påvirkning fra eller af den ikke-markedsdirigerede del af verden. Ud fra en overvejelse af de politiske aspekter i spørgsmålet om international økonomisk stabilitet kan dette ikke anses for særlig hensigtsmæssigt, idet det er en rimelig formod-

ning, at også udviklingen i forholdet mellem markedsdirigerede og ikke-markedsdirigerede økonomier vil påvirkes af og igen påvirke mulighederne for at skabe økonomisk stabilitet inden for det, der af marxister kaldes det kapitalistiske verdensmarked. Det kan ikke udelukkes, at parterne i bestræbelserne for at opnå international økonomisk stabilitet vil benytte sig af de manøvrer muligheder, som måtte ligge i forholdene uden for det økonomiske system, vi beskæftiger os med, lige så lidt som det kan udelukkes, at lande eller grupper uden for den markedsdirigerede økonomi vil søge at påvirke forløbet af forhandlingerne om den nye økonomiske verdensorden.

Dette gælder også selve nord-syd-dialogen, således som den finder sted i det nye internationale forum i »Conference on International Economic Co-operation« (CIEC), der populært kaldes Paris-forhandlingerne. Gunnar Riberholdt har givet en meget dækkende og realistisk skildring og vurdering af dette forum. Men tilbage står alligevel en række uafklarede spørgsmål. For det første: hvilke lande og med hvilke formål har ønsket denne nye, utraditionelle forhandlingsramme? Riberholdt er sikker på, at det er udviklingslandene. Ser man imidlertid på udviklingen op til beslutningen om at forhandle på denne måde, forekommer det mindre éntydigt, at bare fordi udviklingslandene ønskede det, gik OECD-landene – og her fortrinsvis USA – med til denne forhandlingsmåde. Min påstand er, at OECD-landene – USA også – må have set nogle fordele for sig selv ved at forhandle inden for dette forum. Spørgsmålet er, hvilke? Med den begejstring, som den amerikanske talsmand lagde for dagen ved afslutningen af FN's 7. ekstraordinære generalforsamling i

september 1975 – »We have shown that we can negotiate in good faith and, in doing so, reach genuine accord. Not least, we have shown that this can be done in the unique and indispensable setting of the United Nations. The system works.« – kan det virke noget overraskende, at man samtidig er gået med til forhandlinger uden for denne »enstående og uundværlige ramme«. En mulig forklaring – der kun kan være gætterier – er, at ved de egentlige, mere substantielle udvekslinger af 'noget for noget' har man fra OECD-landenes side også foretrukket at udelukke den forstyrrende virkning, som deltagelse eller blot nærværelse af repræsentanter fra ikke-markedsdirigerede økonomier kunne have på disse forhandlinger. Det skal dog samtidig understreges, at repræsentanter fra de såkaldte socialistiske lande på ingen måde har trængt sig på for at komme til at deltage i de mere kontante forhandlinger. Ifølge deres erklærede opfattelse er hele spørgsmålet om en ny økonomisk verdensorden først og fremmest et problem mellem u- og kapitalistiske i-lande, idet det er de sidste, der 'skylder' u-landene noget. Jeg kan godt indse deres fordel ved ikke at være til stede i Paris, men jeg tror samtidig, at det ville være naivt at tage deres tilsyneladende mangel på interesse på pålydende.

Der er en yderligere interessant konstatering i Gunnar Riberholdts analyse, som imidlertid ikke uddybes nærmere. Han påpeger, hvorledes det for de 3 af de nedsatte kommissioner drejer sig om behandlingen af spørgsmål, som samtidigt og sideløbende forhandles i andre internationale fora. For deres vedkommende kan der således blive tale om dobbeltarbejde – måske ovenikøbet af de samme repræsentanter for de samme lande.

Men dette gælder ikke 1. kommission, der skal behandle energi-spørgsmål. Dette kunne tyde på, at dialogens hovedemne er netop energi-spørgsmålet, mens de tre øvrige forhandlingsområder er mere eller mindre stafage, som dog også indebærer muligheden for nogle flere manøvreområder. Dermed være ikke sagt, at der ikke kan påvises en meget nær sammenhæng mellem alle 4 forhandlingsområder, men – som jeg senere skal argumentere for – tyder meget på, at netop energi-problemet står i centrum og er det egentlige forhandlingsemne, som det både for OECD-landene og OPEC-landene har været mest påtrængende at få en direkte forhandlingskontakt om. Netop i den forbindelse kan man ikke undgå at stille spørgsmålet om, hvor repræsentative og forpligtende de deltagende regeringsrepræsentanter er for meget væsentlige dele af energi-spørgsmålet, herunder først og fremmest olien. Kan man formode, at de meget omtalte '7 søstre' – de store olieselskaber, der i hvert fald indtil 1973 blev anset for at beherske den internationale oliehandel – nu er blevet så 'regeringsunderlagte', at de i deres dispositioner vil føle sig bundne af, hvad regeringsrepræsentanterne i Paris når frem til? Eller foregår forhandlingerne i Paris med 'blinde makkere', som selvom de ikke sidder ved bordet i væsentligt omfang er i stand til at fastsætte de rammer, inden for hvilke der overhovedet kan forhandles?

Gunnar Riberholdt og jeg er enige om, at energi-spørgsmålet må anses for at være det vigtigste i nord-syd-dialogen, som den nu foregår i Paris. For ham er det naturligt at anskue det som et spørgsmål om leveringsgaranti og prisfastsættelse efter de noget tumultariske erfaringer i slutningen af 1973. Jeg er ikke uenig med ham i, at dette for

de olieimporterende og -afhængige lande må være en vigtig side af forhandlingerne. Men jeg er mindre sikker på, dels at dette er hele forhandlingsspørgsmålet, og dels at det også for de olieexporterende lande står som et hovedspørgsmål. Ser man på den omfattende 'ønskeliste' over emner, som '19-lande gruppen' har opstillet til forhandlingerne, er det ganske slående, at der gang på gang formuleres ønsker under 1. kommission om 'libestilling for u-landene' i adgangen til markeder, teknisk udvikling m.m. Hovedspørgsmålet i hele nord-syd-dialogen i dens nuværende fase er for mig at se, hvad energi-spørgsmålet søges brugt til fra henholdsvis u-landenes og i-landenes side – og knap så meget dette problem i sig selv.

Er sagen den, som det ofte har været hævdet, at u-landene, som de hidtil er fremtrådt inden for den såkaldte '77-lande-gruppe' i og med olien mener at have fået et sådant pressionsmiddel over for i-landene, at de ved hjælp af det ikke alene har kunnet formå den til at gå til forhandlingsbordet, men også har forestillinger om at kunne presse dem til indrømmelser inden for hele nord-syd-dialogens omfattende forhandlingsspørgsmål? Problemet var oppe på den nyligt afholdte Manilla-konference, hvor det viste sig, at flere af landene i '77-gruppen' ønskede, at OPEC-landene skulle udnytte deres styrkeposition på en sådan måde, men samtidig var usikre over for, om de nu også ville gøre det. Det tyder på, at der kan være berettiget tvivl om, hvor langt og hvor omfattende den hidtil hævdede '77-lande-solidaritet' kan holde. Og det antyder da også ganske åbenlyst den interesse, i-landene kan have i at få isoleret energi-spørgsmålet og ad den vej søge at bryde fronten af de '77-lande'.

Men er der usikkerhed om sammenholdet mellem OPEC-landene og de øvrige '77-lande', kan der være lige så stor grund til at rejse spørgsmålet om enigheden mellem OECD-landene. Det er en banalitet, at OECD-landene ikke er ens stillede med hensyn til afhængighed af energiforsyning i form af olie. Den etablerede fællesfront indenfor IEA har sine meget fremtrædende svage led. Således er der helt tydelig forskel på f. ex. USA's og EF's tilkendegivne synspunkter, Frankrig har indtil videre foretrukket at holde sig uden for IEA, og ved Parisforhandlingernes begyndelse i december sidste år vakte det i hvert fald opsigt, at den britiske udenrigsminister begik et 'fejltrin' i forhold til de øvrige EF-lande. Ligesom '77-lande'-fronten åbenbart meget let kan falde under de substantielle forhandlinger i 1. kommission, kan det ikke anses for udelukket, at OECD-fronten kan slå så betydelige revner, at det vil skabe et meget uoverskueligt forhandlingsmønster med mange manøvre-muligheder for de repræsenterede landegrupper.

Et spørgsmål helt for sig selv, som Gunnar Riberholdt ikke inddrager, og som forståeligt nok ikke fremgår af de hidtil kendte emne-forslag, er OECD-landenes bestræbelser for 'genanvendelse' – vel at mærke på deres vilkår – af de såkaldte petro-dollars. Som påvist af Niels Thygesen har de oprindelige bange anelser om, at især araberne skulle misbruge og fejludnytte disse petro-dollars, vist sig at være uberettigede. Rent faktisk har de opført sig meget mere 'fornuftigt', end man skulle tro om sådanne 'pludseligt rige'. Men tilbage står naturligvis stadig spørgsmålet om, hvorledes OECD-landene kan få denne 'aftvungne' kapital ind i deres eget kredsløb igen.

Også dette peger frem mod det, som for mig at se er hovedproblemet i hele spørgsmålet om international økonomisk stabilitet, således som vi her drøfter det, også med henblik på nord-syd-dialogen. Står vi i den nuværende fase over for et egentligt gennembrud af u-landenes forhandlingsmuligheder og må i konsekvens deraf se vilkårene for opretholdelsen af en markedsdirigeret økonomi – med overholdelse af loven om udbud og efterspørgsel – væsentligt ændrede i OECD-landenes disfavør? Hvad er prisen, vi i givet fald er villige til eller kan blive tvunget til at betale for at opnå den 'økonomiske stabilitet', som alle taler så meget om, men som ingen synes at have meget klare forestillinger om? Ordet i sig selv forekommer at virke magisk – positivt og opmuntrende –; men ved et forhandlingsbord skal der andet og mere end magi til. Eller er den meget omtalte nord-syd-dialog blot en ny og på grund af OPEC-landene i sin fremtrædelseform lidt ændret fase i den løbende forhandlingssituation, som gennem de sidste snart 15 år har bestået mellem u- og i-lande? Er det OECD-landenes velovervejede hensigt med disse direkte forhandlinger om meget kontante og konkrete spørgsmål at tage brodden af den pression, som OPEC-landene og muligvis samtlige lande inden for '77-gruppen' kunne frygtes at udøve, måske bl. a. gennem en isoleret integration af OPEC-landene i det OECD-dominerede verdensmarked og på dets vilkår, således at de øvrige '77-lande' rent faktisk ville blive svækkede i deres forhandlingsposition, og 'stabiliteten' i det tilfælde ville betyde en genoprettelse af OECD-landenes dominans? Vil dette i givet fald være et acceptabelt udfald for at kunne tale om international økonomisk stabilitet?